

С Т А Н О В И Щ Е

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор” по: Област на висше образование 6. Аграрни науки и ветеринарна медицина, професионално направление 6.1 Растениевъдство, научна специалност 04.01.05 „Селекция и семенпроизводство на културните растения”.

Автор на дисертационния труд: Марина Друмева Друмева - Йончева, докторант на самостоятелна подготовка по докторантска програма „Селекция и семенпроизводство на културните растения” професионално направление ш.б.1 „Растениевъдство“ към ИРГР, Садово.

Тема на дисертацията: „Оценка на основни морфологични и стопански показатели и толерантност на абиотичен стрес при тютюн Виржиния”.

Рецензент: Проф. д-р Нуреттин Тахсин Тахсин, Аграрен университет, гр.Пловдив, 6.1 Растениевъдство, 04.01.14 Растениевъдство, определен за член на научно жури със заповед № РД 05-310/14.10.2020 г. на Председателя на ССА и заповед № РД 05-70/19.10.2020 г. на директора на ИРГР, Садово.

Тютюнът е техническа култура, която освен икономическо и търговско, има силно социално значение. С особена сила това е валидно за отглеждането му в България през последните двадесетина години.

Той е представен от четирите сортови групи тютюн в България – Ориенталски-сортска група Басма и Каба Кулак и Едролитни – сортска група Виржиния /flue cured/ и Бърлей /air cured/.

Независимо, че в България се произвеждат по-качествени Ориенталски тютюни, има микрорайони, в които при наличие на подходящи сортове, съчетани с добра агротехника е възможно производството на тютюн Виржиния с много добро качество.

Направените научни изследвания върху основните морфологични и стопански показатели и толерантност на абиотичен стрес при тютюн Виржиния имат голямо значение, както за селекционната работа, която се извършва главно в ИТТИ- с. Марково, така и за практиката. Значимостта на настоящето изследване е много добре формулирана от автора на дисертацията, а получените резултати доказват важността на проучването.

Дисертационният труд е написан на 167 страници, разпределен в 10 раздела и едно приложение, включващ изключително голям обем от информация. Включва 54 таблици, плюс 16 таблици в приложението и 39 фигури. Цялата информация в тях е представена изключително ясно и професионално, което говори за мащабната работа на докторанта, извършена с прецизност.

Проучването на основни морфологични и стопански показатели, установяването на генетичната отдалеченост на изследваните генотипове и определянето на корелационните зависимости между анализирани признаци, хетерозисните прояви и степен на доминиране в първо хибридно поколение, както и определянето на добива и толерантността на засушаване на изследваните образци тютюн Виржиния, дава възможност за включването им в различни селекционни програми.

Изследванията и систематизираните проучвания в това направление през последните години са ограничени, поради което изведените експерименти в представения дисертационен труд са от особена важност, което определя и актуалността на проучвания проблем и стойността на дисертацията.

Литературният обзор съдържа голям обем от информация, относно общата характеристика, генетичната отдалеченост на генотиповете, интродукционноселекционните аспекти на работа, екологичните условия за развитие, проявленията на хетерозис по морфологични, стопански и химични признаци, както и оценка по добив и стабилност на генотиповете, толерантността на засушаване и икономическото значение на тютюн Виржиния.

Основната цел на настоящият дисертационен труд е комплексна оценка по морфологични, биологични, химични признаци и толерантност на абиотичен стрес на генотипи при тютюн Виржиния за включването им в селекционни програми за създаването на нови сортове.

За осъществяване на целта са изпълнени следните задачи:

- Установени са морфологичните, биологичните, стопанските и химичните признаци при различните генотипове тютюн Виржиния; генетичната отдалеченост на изследваните генотипове и определянето на корелационните зависимости между анализираният признаци, представени чрез регресионни уравнения; хетерозисните прояви и степен на доминиране в първо хибридно поколение; определяне на хибриди за практическо използване в условията на Република България; оценка по добив и стабилност на проучваните варианти; определянето толерантността на засушаване на изследваните образци тютюн Виржиния.

За провеждане на изследването са подбрани 12 варианта – пет хибридни комбинации, шест родителски компоненти и стандарт. Експериментите са методически издържани и правилно проведени.

Анализирани са почвено- климатичните условия на районите на извеждане на експеримента. Подбраните анализи и методи на изследване способстват за разрешаване на поставените задачи и постигане на набелязаната цел.

Извършени са значителен брой проучвания на морфологични, биологични, стопански и химични признаци.

Използвани са съвременни статистически програми за математическа обработка на получените данни от експеримента, като еднофакторен дисперсионен анализ, приложени са LSD- тест за оценка на разликите, вариационен анализ, клъстерен анализ за установяване на генетичната отдалеченост на изследваните сортове и линии тютюн, корелационен и регресионен анализ за определяне зависимостите между признаците, комплексна оценка на анализираният признаци чрез параметъра на Kang, проявите на хетерозис са оценени по методиката на Омаров и др., което показва умението на докторанта да анализира получените резултати и прави верни изводи и заключения.

Дисертационният труд е много добре онагледен с 54 таблици, плюс 16 таблици в приложението и 39 фигури. Получените от експериментите резултати са отразени в много подходяща форма, таблично или графично, в зависимост от признака който показват. Лесни са за възприемане и позволяват да се получи достатъчно пълна представа за тенденциите, които се очертават от получените данни.

Установено е, че изследваните генотипове тютюн Виржиния (родителски компоненти и хибридни комбинации) са слабо вариабилни по отношение на анализираният морфологични и стопански признаци, както и подходящи за включване в бъдещи селекционни програми са родителските генотипове (Virginia 385, L 825, Л 0842, Socer 254 и Виржиния 0594). Клъстерният анализ показва, че сорт Virginia 385 е генетически най-отдалечен по изследваните признаци от българските генотипове Л 0842 и Виржиния 0594, което е предпоставка за включването им като родителски компоненти в една селекционна програма. Доказана е силна отрицателна корелация между признаците процентно съдържание на захари и съдържание на общ азот в генотиповете тютюн Виржиния, както и проява на висок положителен хетерозис по признаците дължина и ширина на 6-ти и 12-ти лист и добив на сух тютюн при хибридни комбинации X 27 и X 126. Показателят за оценка на добив и стабилност, определя като селекционно перспективни новоселекционираният хибридни комбинации X 27, X 33 и X 126, а направеният скрининг тест определя хибридните

комбинации X 27 и X 135 като толерантни на засушаване и с по-добра защита срещу оксидативните повреди от осмотичния стрес.

Резултатите са интерпретирани правилно и задълбочено, като са посочени и взаимовръзките между отделните показатели в експеримента и са съпоставени с резултати от други изследвания. Те са значими, поради което представляват интерес, както в научен, така и в научно-приложен аспект. Езикът и стилът на дисертационния труд са научни, стегнати и правилни.

Представената литература е актуална и показва добрата информираност на докторанта по проучваните проблеми.

В заключение бих искал да изтъкна, че предложеният от Марина Др. Друмева - Йончева дисертационен труд по структура и съдържание отговаря на всички изисквания за образователната и научна степен „Доктор“. По същество той е методически добре поставен и завършен научен продукт, който има голям принос в селекцията на тютюн Виржиния. Смятам, че успешното изпълнение на поставените задачи в дисертацията оформят докторанта, като изграден специалист в областта на селекцията на тютюна.

Въз основа на направеното изложение давам положителна оценка на представената за защита дисертация. Това ми дава основание да гласувам „ЗА“ и предлагам на членовете на почитаемото Научно жури да присъдят на Марина Друмева Друмева - Йончева образователната и научна степен „Доктор“ по специалността „Селекция и семепроизводство на културните растения“.

Дата: 30.10.2020 г.

гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ СТАНОВИЩЕТО:

/Проф. д-р Нуреттин Тахсин/
